

**INFORMACIJA O AKTIVNOSTIMA REALIZACIJE
„POSEBNOG PROGRAMA ULAGANJA OD POSEBNOG ZNAČAJA ZA PRIVREDNI I
EKONOMSKI INTERES CRNE GORE“,
SA PREDLOZIMA DALJIH AKTIVNOSTI**

1. Odluka o kriterijumima, načinu i postupku izbora lica koje može steći crnogorsko državljanstvo prijemom radi realizacije posebnog programa ulaganja od posebnog značaja za privredni i ekonomski interes Crne Gore

Vlada Crne Gore je na sjednici od 22.11.2018. godine usvojila Odluku o kriterijumima, načinu i postupku izbora lica koje može steći crnogorsko državljanstvo prijemom radi realizacije posebnog programa ulaganja od posebnog značaja za privredni i ekonomski interes Crne Gore (u daljem tekstu „Odluka“), („Sl.list CG“, broj 79/18 od 07.12.2018. godine). Odlukom je predviđeno da se ista primjenjuje od 1. januara 2019. godine do 31. decembra 2021. godine.

Odluka je izmijenjena u toku 2020. godine. Naime, Zakonom o javno-privatnom partnerstvu („Službeni list Crne Gore“, broj 73/19 od 27.12.2019. godine), radi realizacije javno-privatnog partnerstva, investicija i promocija investicionih potencijala Crne Gore kao investicione destinacije osnovana je Agencija za investicije Crne Gore. Ovim zakonom je predviđeno da Sekretarijat za razvojne projekte prestaje da postoji, a da Agencija preuzima sve poslove, iz nadležnosti tog Sekretarijata, te samim tim i one u vezi sa sprovođenjem Posebnog programa ulaganja od posebnog značaja za privredni i ekonomski interes Crne Gore (u daljem tekstu Posebni program). Pored pomenutog, ovim promjenama Odluke je obuhvaćeno i sticanje državljanstva prijemom po osnovu Posebnog programa i za članove porodice aplikanta koji su mlađi od 18 godina života. Predmetne izmjene su objavljene u „Službenom listu Crne Gore“, broj 12/20 od 11.03.2020. godine.

Vlada je implementacijom Odluke imala za cilj finansijsku podršku manje razvijenim jedinicama lokalne samouprave, pokretanje razvojnih projekata u oblastima turizma, poljoprivrede i prerađivačke industrije, a uz pomoć programa za dobijanje crnogorskog državljanstva u okviru kojeg se predviđa najviše 2.000 zahtjeva u periodu od tri godine (01.01.2019 – 31.12.2021). Odlukom je predviđeno da aplikant može steći crnogorsko državljanstvo prijemom po osnovu Posebnog programa, ako:

1) je u svrhu troškova postupka na uplatni račun Agencije za investicije izvršio uplatu sredstava u iznosu od:

- 15.000,00 eura za aplikanta,
- 10.000,00 eura pojedinačno po članu porodice, a najviše za četiri člana porodice,
- 50.000,00 eura za svakog sljedećeg člana porodice;

2) je na ESCROW račun položio iznos od 100.000,00 eura za razvoj manje razvijenih jedinica lokalne samouprave, za namjenu iz člana 18 Zakona o regionalnom razvoju;

3) je na ESCROW račun položio iznos od najmanje 450.000,00 eura, za potrebe ulaganja u jedan od razvojnih projekata u Glavnom gradu Podgorica ili primorskom regionu Crne Gore ili iznos od najmanje 250.000,00 eura, za potrebe ulaganja u jedan od razvojnih projekata u sjevernom ili središnjem regionu Crne Gore, osim Glavnog grada Podgorica;

4) u Crnoj Gori ili drugoj državi nije pravosnažno osuđen na bezuslovnu kaznu zatvora u trajanju dužem od jedne godine za krivično djelo za koje se goni po službenoj dužnosti ili su prestale pravne posljedice osude za takvo krivično djelo;

5) je agent za međunarodnu ocjenu podobnosti dao pozitivno mišljenje, uključujući i dokaz o porijeklu novca namijenjenom za uplatu i ulaganje u skladu sa Odlukom.

2. Sprovedjenje Odluke

2.1. Aktivnosti organa državne uprave nadležnog za poslove turizma

2.1.1. Javni poziv za iskazivanje interesovanja za kvalifikovanje projekata na Listu razvojnih projekata u oblasti turizma (Javni poziv)

Nekadašnje Ministarstvo održivog razvoja i turizma je 26.02.2019. godine raspisalo predmetni Javni poziv.

Prve izmjene i dopune Javnog poziva su objavljene 26.09.2019. godine. Pomenutim izmjenama i dopunama je dodatno definisana obaveza investitora da, uz prethodnu saglasnost tadašnjeg Ministarstva održivog razvoja i turizma, angažuje nezavisnog kontrolora koji će pratiti realizaciju investicije u vezi sa projektom koji je uvršten na Listu razvojnih projekata u oblasti turizma i polugodišnje izvještavati pomenuto Ministarstvo i Vladu Crne Gore o realizaciji projekta.

Takođe, u cilju jasnijeg definisanja odredbi koje se tiču dokazivanja finansijske sposobnosti podnosioca prijave, te obezbjeđenja Vlade Crne Gore u slučaju neizvršenja obaveza predviđenih projektom, 02.07.2020. godine su izvršene dodatne izmjene i dopune predmetnog Javnog poziva, te je definisana obaveza podnosioca prijave da dostavi neopozivu bankarsku garanciju naplativu na prvi poziv u korist Vlade Crne Gore, u iznosu od 50% minimuma investicije iz člana 11 stav 1 tačka 2 Odluke.

Na kraju, 30.10.2020. godine su izvršene i izmjene i dopune Javnog poziva kojim je podnosiocima prijave privrednim društvima čiji su krajnji vlasnici/osnivači fizička lica državljanima Crne Gore, data mogućnost da umjesto bankarske garancije mogu dostaviti korporativnu garanciju na iznos minimuma investicije iz člana 11 stav 1 tačka 2 Odluke, uz uslov da je ukupna dobit za posljednje tri godine, prije oporezivanja, veća od 9.000.000 € i ukupan prihod za posljednje tri godine veći od 90.000.000 €.

2.1.2. Lista razvojnih projekata u oblasti turizma

U skladu sa članom 11 Odluke, pod razvojnim projektom u oblasti turizma podrazumijeva se izgradnja hotela/mješovitog kompleksa:

- sa pet zvjezdica u primorskom regionu ili Glavnom gradu Podgorica ili najmanje četiri zvjezdice u sjevernom ili središnjem regionu, osim Glavnog grada Podgorica;
- za koji je neophodan minimum investicije u iznosu od 15.000.000,00 eura u primorskom regionu ili Glavnom gradu Podgorica ili minimum investicije u iznosu od 5.000.000,00 eura u sjevernom ili središnjem regionu, osim Glavnog grada Podgorica;
- koji će zapošljavati najmanje 80 zaposlenih u primorskom regionu ili Glavnom gradu Podgorica ili najmanje 25 zaposlenih u sjevernom ili središnjem regionu, osim Glavnog grada Podgorica;
- koji će imati najmanje 60 smještajnih jedinica u primorskom regionu ili Glavnom gradu Podgorica ili najmanje 35 smještajnih jedinica u sjevernom ili središnjem regionu, osim Glavnog grada Podgorica.

U dosadašnjem periodu, Vlada Crne Gore je na Listu razvojnih projekata u oblasti turizma uvrstila 15 projekata (Prilog 1). Radi se o ukupnim planiranim ulaganjima u visini od € 414 miliona, kapaciteta više od 2,500 smještajnih jedinica. U biznis planovima pomenutih projekata je definisano da će se u okviru realizacije ovih projekata stvoriti mogućnost za otvaranje novih 1,851 radnih mjesta.

11 od ukupno 15 projekata sa Liste se realizuju u sjevernoj regiji (tri na Žabljaku, sedam u Kolašinu i jedan u Mojkovcu), a vrijednost tih investicija je projektovana na € 162 miliona. Planirano je da će njihovim stavljanjem u funkciju, ukupnih kapaciteta 1,406 smještajnih jedinica, biti stvorene pretpostavke za otvaranje više od 1,100 novih radnih mjesta.

Preostala 4 projekta sa Liste se realizuju u južnoj regiji (po jedan u Miločeru, Tivtu, Čanju i Budvi), u vrijednosti od € 252 miliona ukupih kapaciteta 1,101 smještajnih kapaciteta, i planiranih nešto više od 700 novih radnih mjesta.

2.1.3. Aktivnosti nezavisnih kontrolora

Izmjenama i dopunama Javnog poziva 26.09.2019. godine, dodatno je definisana obaveza investitora da, uz prethodnu saglasnost tadašnjeg Ministarstva održivog razvoja i turizma, angažuje nezavisnog kontrolora koji će pratiti realizaciju investicije u vezi sa projektom koji je uvršten na Listu razvojnih projekata u oblasti turizma i polugodišnje izvještavati pomenuto Ministarstvo i Vladu Crne Gore o realizaciji projekta.

Vlada Crne Gore je na predlog nekadašnjeg Ministarstva održivog razvoja i turizma usvojila 6 izvještaja o činjeničnom stanju za 5 projekata sa Liste razvojnih projekata:

1. Izgradnja condo hotela Kolašin Resort & Spa, Kolašin - za nezavisnog kontrolora je izabran DOO Crowe, a prvi izvještaj usvojen je na sjednici Vlade od 16.04.2020. godine, dok je drugi izvještaj usvojen na sjednici Vlade od 19.11.2020. godine;
2. Izgradnja hotela „Breza“, Kolašin - za nezavisnog kontrolora je izabran DOO Crowe, a prvi izvještaj usvojen je na sjednici Vlade od 18.06.2020. godine;
3. Izgradnja hotela „Kraljičina plaža“, Miločer, Budva - za nezavisnog kontrolora je izabran DOO Crowe, a prvi izvještaj usvojen je na sjednici Vlade od 09.07.2020. godine;
4. Izgradnja hotela „Durmitor Hotel and Villas“, Žabljak - za nezavisnog kontrolora je izabran DOO Crowe, a prvi izvještaj usvojen na sjednici Vlade od 16.07.2020. godine;
5. Izgradnja hotela „Bjelasica 1450“, Kolašin - za nezavisnog kontrolora je izabran Racio Mont DOO, a prvi izvještaj usvojen na sjednici Vlade od 22.10.2020. godine.

Dosadašnja generalna ocjena nezavisnih kontrolora u vezi sa pomenutim projektima je da podaci dostavljeni u finansijskim izvještajima sa pregledima troškova istinito i objektivno prikazuju stvarno stanje ulaganja u izvještajnom periodu, te da sprovođenjem procedura kontrole prateće dokumentacije nije uočeno odstupanje od dostavljenog finansijskog izvještaja.

2.2. Aktivnosti organa državne uprave nadležnog za poslove ekonomije

Nekadašnje Ministarstvo ekonomije je 05.11.2019. godine donijelo Pravilnik o uslovima koje treba da ispunjavaju razvojni projekti u oblasti prerađivačke industrije, u postupku izbora lica koje može steći crnogorsko državljanstvo prijemom radi realizacije posebnog programa ulaganja od posebnog značaja za privredni i ekonomski interes Crne Gore ("Službeni list Crne Gore", br. 063/19 od 18.11.2019. godine).

Ovaj pravilnik je predviđao da razvojni projekti u oblasti prerađivačke industrije, po osnovu kojih se može steći crnogorsko državljanstvo prijemom, treba da ispunjavaju sljedeće uslove:

- da se ulaganje vrši u izgradnju novih industrijskih kapaciteta ili proširenje/rekonstrukciju postojećih kapaciteta;
- da je ulaganje u izgradnju novih industrijskih kapaciteta u minimalnom iznosu investicije od 5.000.000,000 eura u primorskom regionu ili Glavnom gradu Podgorica ili minimum investicije u iznosu od 3.500.000,000 eura u sjevernom ili središnjem regionu, osim Glavnog grada Podgorica;
- da je ulaganje u proširenje/rekonstrukciju postojećih industrijskih kapaciteta, minimalni iznos investicije od 3.000.000,000 eura u primorskom regionu ili Glavnom gradu Podgorica ili minimum investicije u iznosu od 2.000.000,000 eura u sjevernom ili središnjem regionu, osim Glavnog grada Podgorica;
- da će razvojni projekat koji se odnosi na izgradnju novih industrijskih kapaciteta zapošljavati najmanje 40 zaposlenih u primorskom regionu ili Glavnom gradu Podgorica ili najmanje 30 zaposlenih u sjevernom ili središnjem regionu, osim Glavnog grada Podgorica;
- da će razvojni projekat koji se odnosi na proširenje/rekonstrukciju postojećih industrijskih kapaciteta zapošljavati najmanje 25 novozaposlenih, u primorskom regionu ili Glavnom gradu Podgorica ili najmanje 20 novozaposlenih u sjevernom ili središnjem regionu, osim Glavnog grada Podgorica.

U skladu sa ranijom obavezom informisanja Vlade Crne Gore, tadašnje Ministarstvo ekonomije je 27.11.2020. godine pripremlilo Informaciju o aktivnostima koje su sprovedene u prethodnom periodu, a koje su proistekle iz odredbi relevantnih propisa za stvaranje uslova za realizaciju razvojnih projekata u oblasti prerađivačke industrije. Kako je predmetnim Pravilnikom predviđena realizacija razvojnih projekata koji obezbjeđuju uvođenje novih tehnologija i otvaranje novih prerađivačkih kapaciteta u industriji, ali isto tako i valorizaciju i stavljanje u funkciju neiskorišćenih industrijskih kapaciteta, odnosno proširenje i rekonstrukciju postojećih kapaciteta, prilikom razmatranja na Komisijama prethodnog saziva Vlade ostalo je otvoreno pitanje u vezi sa eventualnim eliminisanjem mogućnosti investicija u proširenje/rekonstrukciju postojećih neiskorišćenih kapaciteta. Predmetno pitanje je zahtijevalo dodatne konsultacije i instrukcije, zbog čega Informacija nije upućena u dalju proceduru usvajanja na sjednici Vlade Crne Gore, pa samim tim nijesu bili obezbijeđeni preduslovi za definisanje i raspisivanje Javnog poziva za dostavljanje predloga za Listu razvojnih projekata u oblasti prerađivačke industrije, u skladu sa Odlukom.

2.3. Aktivnosti organa državne uprave nadležnog za poslove poljoprivrede

Nekadašnje Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja je 19.07.2019. godine, u skladu sa Odlukom, donijelo Pravilnik o uslovima koje treba da ispunjavaju razvojni projekti u oblasti poljoprivrede i drvoprerade u postupku izbora lica koje može steći crnogorsko državljanstvo prijemom radi realizacije posebnog programa ulaganja od posebnog značaja za privredni i ekonomski interes Crne Gore ("Službeni list Crne Gore", br. 041/19, od 22.07.2019. godine).

Pravilnikom je predviđeno da razvojni projekti u oblasti poljoprivrede i drvoprerade, po osnovu kojih se može steći crnogorsko državljanstvo prijemom, treba da ispunjavaju sljedeće uslove:

- da se ulaganje vrši u primarnu proizvodnju poljoprivrednih i ribljih proizvoda ili u preradu poljoprivrednih i ribljih proizvoda ili u drvoprerađu;
- da je ulaganje u primarnu poljoprivrednu proizvodnju u iznosu od najmanje 2.000.000,00 eura, u preradu poljoprivrednih i ribljih proizvoda u iznosu od najmanje 3.500.000,00 eura i u drvoprerađu u iznosu od najmanje 4.000.000,00 eura;
- da će razvojni projekat zapošljavati najmanje 10 lica u primarnoj proizvodnji poljoprivrednih i ribljih proizvoda, najmanje 20 u preradi poljoprivrednih i ribljih proizvoda, ili najmanje 20 u drvoprerađi;
- da ne ostvaruju pravo na sredstva podsticaja kroz mjere agrarne politike utvrđene propisom kojim se uređuju uslovi, način i dinamika sprovođenja mjera agrarne politike;
- da ne ostvaruju pravo na sredstva podsticaja iz pretpristupnih fondova Evropske unije i iz projekata finansiranim u cjelosti ili djelimično iz donacija ili kredita međunarodnih finansijskih institucija ili iz sredstava drugih država kroz projekte međudržavne saradnje i pomoći.

Javni poziv za dostavljanje predloga radi sačinjavanja predloga Liste razvojnih projekata u oblasti poljoprivrede i drvoprerade na osnovu kojih se može steći crnogorsko državljanstvo prijemom objavljen je 08.10.2019. godine. U prethodnom periodu (23. i 25.12.2020. godine) na adresu Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede su pristigle dvije prijave na predmetni Javni poziv, čija je analiza u toku.

2.4. Aktivnosti Agencije za investicije Crne Gore

Shodno Odluci, tadašnji Sekretarijat za razvojne projekte je 3. januara 2019. objavio dva javna poziva, i to:

1. Javni poziv za izbor agenata za posredovanje radi realizacije Posebnog programa ulaganja od posebnog značaja za privredni i ekonomski interes Crne Gore;
2. Javni poziv za izbor agenata za ocjenu međunarodne podobnosti radi realizacije Posebnog programa ulaganja od posebnog značaja za privredni i ekonomski interes Crne Gore.

Od ukupno 22 prijave pristigle na adresu tadašnjeg Sekretarijata za razvojne projekte, izabrana su tri agenta za obavljanje promocije i aktivnosti posredovanja, i to:

1. Apex Capital Partners DOO Podgorica;
2. Arton Group GMBH Austrija; i
3. Henley & Partners Government Services LTD Džersi.

Na Javni poziv za odabir agenata za ocjenu međunarodne podobnosti, od ukupno 13 pristiglih prijava, izabrana su dva agenta, i to:

1. S-RM Intelligence and Risk Consulting LTD, Velika Britanija i
2. Exiger Canada INC, Kanada.

Nakon izbora pomenutih agenata, tadašnji Sekretarijat je pripremio predloge ugovora, koji su dostavljeni Vladi Crne Gore, te su isti zaključeni sa odabranim agentima. Poslije potpisivanja ugovora, agentima su izdate zvanične licence. Kao što je predviđeno programom, odnosno Odlukom, posredovanje ili procjenu međunarodne podobnosti obavljaju samo licencirani agenti. U međuvremenu, tokom juna mjeseca 2020. godine svim licenciranim agentima je produžena licenca za još godinu dana, na njihov zahtjev. Napominjemo da se, u skladu sa članom 7 Odluke predmetne licence izdaju na vrijeme od jedne godine i mogu se, na zahtjev agenta za posredovanje, odnosno agenta za ocjenu međunarodne podobnosti, bez ponovnog zaključivanja ugovora, produžiti dva puta na vrijeme od po jedne godine.

U prethodnom periodu, od početka realizacije Posebnog programa, Agenciji za investicije je predata 131 zahtjev za sticanje crnogorskog državljanstva prijemom po osnovu posebnog programa. Broj aplikacija koje su prošle sve provjere i za koje su od strane Ministarstva unutrašnjih poslova donijeta rješenja o prijemu u crnogorsko državljanstvo, te su aplikantima uručeni pasoši, je 37. U tabelarnom prikazu nalazi se trenutni presjek stanja podnijetih zahtjeva za crnogorsko državljanstvo na osnovu Posebnog programa ulaganja¹:

Tabela 1: Statistika podnijetih zahtjeva za crnogorsko državljanstvo na osnovu Posebnog programa

1.	Ukupno podnijetih aplikacija Agenciji za investicije Crne Gore od strane Agenata za posredovanje	131
2.	Aplikacije koje su podnešene Agenciji za investicije Crne Gore za koje je nakon obrade i utvrđivanja administrativne usaglašenosti tražena dopuna i pojašnjenje.	18
3.	Aplikacije koje su poslate Agentima za ocjenu međunarodne podobnosti (Due Diligence) na obradu i mišljenje	19
4.	Aplikacije koje su dobile pozitivno mišljenje Agentu za ocjenu međunarodne podobnosti (Due Diligence) i trenutno su u fazi dodatne provjere u Ministarstvu unutrašnjih poslova	43
5.	Odbijene aplikacije zbog negativnog mišljenja Agentu za ocjenu međunarodne podobnosti (Due Diligence)	12
6.	Aplikacije za koje je traženo pojašnjenje od Agenata za ocjenu međunarodne podobnosti (Due Diligence)	0
7.	Aplikacije koje su prošle sve provjere i spremne su za izdavanje rješenja o prijemu u crnogorsko državljanstvo u Ministarstvu unutrašnjih poslova	2
8.	Aplikacije koje su prošle sve provjere i za koju je izdato rješenje o prijemu u crnogorsko državljanstvo i izdat pasoš	37

Izvor: Agencija za investicije Crne Gore

¹ Na dan 15.03.2021. godine

3. Implikacije realizacije Posebnog programa ulaganja na pregovarački proces Crne Gore s Evropskom unijom ²

Evropska komisija (EK) posvećuje znatnu pažnju pitanju Posebnog programa (drugim riječima – programa ekonomskog državljanstva) i u odnosu na njega je u dosadašnjem toku pregovaračkog procesa pokazala izvjesnu dozu rezervisanosti. I prije nego što je Crna Gora uvela ovaj institut (januar 2019), iz EK je sugerisano da ga je potrebno posebno razmotriti kako se njime ne bi stvorile prepreke na putu Crne Gore prema Evropskoj uniji.

Stav EK o Posebnom programu ulaganja od posebnog značaja za privredni i ekonomski interes Crne Gore (ekonomsko državljanstvo) je da se njime krše pravne norme EU, te je u tom kontekstu naglašena i potreba za postepenim ukidanjem ove šeme, s obzirom na rizike koje ona nosi.

U kontekstu ovakvog stava evropske strane, važno je pomenuti da je EK u oktobru 2020. pokrenula prekršajne postupke protiv Kipra i Malte zbog programa ekonomskog državljanstva, **jer on nije u skladu s principima definisanim Ugovorom o Evropskoj uniji, kao ni Ugovorom o funkcionisanju Evropske unije**³. EK je tada ocijenila da takve šeme, zbog same prirode državljanstva EU, imaju implikacije na Uniju u cjelini jer kada država članica dodijeli državljanstvo, ta osoba automatski postaje državljanin EU i uživa sva prava povezana sa ovim statusom, poput prava na kretanje, prebivalište i rad unutar EU, ili pravo glasa na lokalnim izborima, kao i izborima za Evropski parlament. Iz EK su upozorili da, kao posljedica, efekti šema dodjele državljanstva investitorima nijesu ograničeni na države članice koje njima upravljaju, niti su neutralni u odnosu na druge države članice i EU u cjelini.

Takođe, u rezoluciji usvojenoj 10. VII 2020. Evropski parlament je ponovio ranije pozive državama članicama da što prije ukinu sve postojeće programe sticanja državljanstva putem ulaganja. Potpredsjednica Evropske komisije Vera Jourova u novembru 2019. je izjavila da je sistem kupovine državljanstva veoma opasan i rizičan, jer njihovim korisnicima omogućava da se slobodno kreću kroz EU. Ona je naglasila da EU ne smije da postane utočište za kriminalce, bezbjedna zona za korupciju i prljav novac.

S evropskih adresa ranije se uvođenje ekonomskog državljanstva dovodilo u vezu s mogućom zloupotrebom bezviznog režima. Iako postoji opšta podrška slobodnom kretanju ljudi, važno je održati bezbjednost granica, odnosno voditi računa da bezvizni režim, usljed dodjele ekonomskog državljanstva, ne postane način pristupanja šengenskom prostoru onima kojima taj pristup ne treba dozvoliti. Ovakva negativna posljedica bi u krajnjem mogla dovesti do ukidanja bezviznog režima.

U Izvještaju EK o Crnoj Gori 2020. se navodi da će EK i dalje pažljivo nadgledati ovu šemu jer predstavlja migracione rizike, kao i rizike u pogledu bezbjednosti, pranja novca, utaje poreza, finansiranja terorizma, korupcije i infiltracije od strane organizovanog kriminala. Kao zemlja kandidat, Crna Gora treba da se uzdrži od bilo koje mjere koja bi mogla ugroziti postizanje ciljeva EU, kada koristi svoje prerogative za dodjelu državljanstva.

Zaključak: Imajući u vidu navedene činjenice, postojeći mehanizam svakako ne doprinosi boljoj dinamici pregovora s EU i treba razmotriti njegovo hitno ukidanje. Sa druge strane, paralelno sa namjerom Vlade da promijeni program ekonomskog državljanstva u program državljanstva za visokokvalifikovani kadar, a na osnovu analize modela za valorizovanje

² Pripremila Kancelarija za evropske integracije Vlade Crne Gore, dopis Br: 01-004-905/21 od 26.01.2021. godine prema Ministarstvu ekonomskog razvoja.

³ U pokretanju postupka protiv Malte i Kipra EK problematizuje neusklađenost programa ekonomskog državljanstva s članom 4 (3) Ugovora o EU i članom 20 Ugovora o funkcionisanju EU.

naših resursa, potrebno je, što ranije, konstruktivno iskomunicirati sa našim partnerima u EU da se pravi otklon od ranijeg pristupa.

4. Programi ekonomskog državljanstva koji se primjenjuju u zemljama članicama Evropske unije

Kipar:

Program ukinut od 1. novembra 2020, nakon javnog pritiska od strane Evropske komisije. Iako je Brisel još prije nekoliko godina zvanično izrazio negodovanje u odnosu na strukturu dobijanja ekonomskog državljanstva u periodu od samo tri mjeseca na osnovu investicije od \$2.5miliona u sektoru nekretnina, pritisak je pojačan nakon novinarske istrage koja je pokazala da je pasoš dodijeljivan čak i osobama koje pripadaju kriminalnim grupama u zemljama svog porijekla, od kojih su neki čak bili i na potjernicama Interpola.

Malta:

Program je podložan izmjenama i dopunama na godišnjem nivou od strane vlade. Investitor mora uložiti između 600.000 i 750.000 EUR u Nacionalni fond za ekonomski i socijalni razvoj, koji je pod pokroviteljstvom Vlade, zadužen za finansiranje projekata u domenu zdravlja, obrazovanja, poboljšanja socijalne politike kao i inovacije. Takođe, investitori moraju posjedovati nekretninu u minimalnoj vrijednosti od 700.000 EUR za minimalni period od pet godina. Podrazumjeva se takođe dodatni doprinos lokalnim dobrotvornim organizacijama nakon odobrenja zahtjeva

Bugarska:

Neophodno je da investitori ulože 512.000 EUR u obveznice Republike Bugarske, i nakon trajanja investicije od pet godina imaju pravo na bugarsko državljanstvo. Ukoliko investitor duplira svoju inicijalnu investiciju, proces dobijanja državljanstva se može skratiti na 18 mjeseci. Program je bio podložan kritikama od strane Evropske unije i statistički gledano, u periodu od osam godina, samo je 98 stranaca dobilo bugarski pasoš na ovaj način.

Portugal:

Portugalski program ima drugačiji kontekst, jer započinje sa "zlatnom vizom" koja se prožima kroz status rezidenstva, nakon koga se stiče pravo na državljanstvo tek nakon pet godina. Program započinje investicijom u vrijednosti od 500.000 EUR (ili 400.000 EUR ukoliko je riječ o nenaseljenom području), s tim što je najnovija izmjena da se, od 1. jula 2021. godine, za program neće kvalifikovati investicije u najpopularnije turističke destinacije, što predstavlja značajnu izmjenju. Nakon investicije, investitor dobija „zlatnu vizu“, koja je podložna pravilima obnavljanja u periodu od pet godina i tek nakon toga investitor ima pravo da se prijavi za portugalsko državljanstvo i pasoš, za šta je takođe i znanje jezika jedan od kriterijuma.

5. Predlog zaključaka i budućih aktivnosti

Imajući u vidu zaključke u predmetu „Implikacije realizacije Posebnog programa ulaganja na pregovarački proces Crne Gore s Evropskom unijom“, koje je dostavila Kancelarija za evropske integracije, kao i analizu Programa ekonomskog državljanstva koji se primjenjuju u zemljama članicama Evropske unije, kao i ostalu analizu obuhvaćenu ovim dokumebntom, koje je pripremila Ministarstvo za ekonomski razvoj, predlaže se sljedeći zaključak:

Vlada Crne Gore neće produžiti trajanje Posebnog programa ulaganja od posebnog značaja za privredni i ekonomski interes Crne Gore, nakon isteka trogodišnjeg perioda

trajanja programa na dan 31. decembar 2021, predviđenog Odlukom. Ovakva odluka se preporučuje na osnovu sljedeća dva primarna argumenta:

Argument 1: *Podrška programima ekonomskog državljanstva se kosi sa načelima Evropske unije. Promovisanje takvog programa je suprotno sa tendencijama revizije postojećih programa u okviru EU, te kritičkim osvrtnom od strane institucija Evropske unije, kao i zahtjevima za ukidanje analognih programa u zemljama članicama. Stoga se zaključuje da dalja podrška ovakvom programu može otežati i usporiti proces pridruživanja Crne Gore Evropskoj uniji.*

Obrazloženje:

Crna Gora kao zemlja kandidat ne smije dozvoliti da kompromituje svoju posvećenost evropskim integracijama. Zabrinutost Evropske komisije zbog koncepta ekonomskog državljanstva i određenih rizika, koji su svojstveni takvim programima, očigledna je u postupcima koje je pokrenula protiv Kipra i Malte u novembru 2020. godine. U postupcima protiv Kipra i Malte jasno se ističe da program nije u skladu sa principima definisanim Ugovorom o funkcionisanju EU. Evropska komisija (EK) je tada ocijenila da takve structure imaju implikacije na Uniju u cijelini. Takođe, u rezoluciji usvojenoj 10. jula 2020. godine Evropski parlament je ponovio ranije pozive državama članicama da što prije ukinu sve postojeće programe sticanja državljanstva putem ulaganja.

Navedeno jasno pokazuje da institucije EU ne gledaju blagonaklono na programe ekonomskog državljanstva, imajući u vidu reputacione rizike kao i rizike finansijskog integriteta, poput pranja novca, finansiranja terorizma, korupcije i infiltracije organizovanog kriminala.

Kako je program već ukinut na Kipru, Malta dobila upozorenje, dok su od Bugarske zatražena dodatna obavještenja, pretpostavlja se da je jedini potencijalno održiv program u okviru EU onaj koji se primenjuje u Portugalu, koji je međutim pod čestim izmjenama. Stoga je važno napomenuti da portugalski program ima drugačiji kontekst, jer započinje sa "zlatnom vizom" koja se prožima kroz status rezidenstva, nakon koga se stiče pravo na prijavu za državljanstvo tek nakon pet godina uz neophodno poznavanje kulture i jezika. Pri tom program je nedavno pretrpio značajnu izmjenju, kojom se od 1. jula 2021. godine, za program ne mogu kvalifikovati investicije u prestonicu niti u najpopularnije turističke destinacije širom zemlje.

Argument 2: *Neprodužavanje programa ekonomskog državljanstva ne dovodi do opstrukcije investicija u razvojne projekte, s obzirom na to da je neodrživost programa u okviru predviđenog trogodišnjeg programa (2019-2021) neupitna već na osnovu dosadašnjih podataka.*

Obrazloženje: Samo 37 dodijeljenih državljanstava, od ukupnog ograničenja od 2.000, predviđenih do kraja 2021. godine, dovodi u pitanje svrsishodnost i održivost programa. Broj od 131 podnijetih aplikacija Agenciji za investicije Crne Gore ne doprinosi argumentu da su investitori zasnovali investicije u razvojne projekte isključivo na osnovu ekonomske zavisnosti, isplativosti ili očekivanog dohotka vezanog za uspješnu realizaciju programa ekonomskog državljanstva. Izgrađeni objekti i nekretnine u okviru razvojnih projekata i dalje ostaju dostupni za komercijalnu aktivnost ili prodaju.

Iako postoje oprečna mišljenja da državljanstva stečena zahvaljujući ekonomskim investicijama doprinose razvoju zemlje, realizacija programa i u drugim zemljama u praksi ne ukazuje na zainteresovanost, te je stoga upitan doprinos ekonomskom razvoju zemlje.

Istovremeno, Vlada će do 31.12.2021. godine donijeti odluku da li će uvesti novi sistem za dobijanje državljanstva Crne Gore, koje ne proizilazi po automatizmu posredstvom rođenja, i ostalim Zakonom predviđenim kriterijumima.

Vlada će blagovremeno jasno definisati nove kriterijume, način i postupak za dobijanje državljanstva Crne Gore na osnovu dva primarna principa, a u skladu sa ekspozicijom Vlade predstavljenom od strane mandataru u Skupštini Crne Gore, a kojim se nagovijestilo da Vlada želi da postojeći program ekonomskog državljanstva promijeni u program državljanstva za visokokvalifikovani kadar, a sve u cilju dalje promocije i unapredjenja kadrovskog potencijala u zemlji, kroz:

- i) definisanje preduslova koji podrazumijeva visoke kvalifikacije aplikanta kada je riječ o individualnim aplikacijama i jasnu evaluaciju doprinosa individualnog profila aplikanta ekonomskom razvoju Crne Gore (tzv. visokokvalifikovani kadar).
- ii) definisanje sektora koji u skladu sa svjetskim razvojnim trendovima mogu da doprinesu dinamičnom razvoju ekonomskog potencijala Crne Gore.

U oba slučaja, Vlada će jasno definisati kriterijume, uključujući, ali ne ograničavajući se na one kao što su neophodna dužina boravka u Crnoj Gori, kao i poreske obaveze koje proizilaze usled dobijanja statusa crnogorskog državljanina.

Prilog 1: Tabela 1: Lista razvojnih projekata u oblasti turizma

Naziv projekta	Vrijednost Investicije (mil €)	Mjesto investicije	Model poslovanja	Broj zvjezdica	Smjestajni kapacitet	Radna mjesta	Investitor i odgovorno lice	Datum odobrenja	Planirani početak - kraj izgradnje
Kolašin Resort & Spa	11.36	Kolašin	kondo	4	93	66	Kolašin resort&spa, Podgorica	20.06.2019	kraj 2019. - kraj 2021.
Breza	19.50	Kolašin	kondo	5	148	120	CG Resort, Tivat	07.11.2019	maj 2020. – maj 2022.
Durmitor Hotel and Villas	19.50	Žabljak	mješoviti	5	68	104	Durmitor Hotel and Villas, Žabljak	07.11.2019	kraj 2019. – sredina 2022.
Kraljičina plaža	73.00	Miločer, Budva	mješoviti	5	126	229	Adriatic Properties, Budva	07.11.2019	kraj 2019. – kraj 2022.
Bjelasica 1450	17.80	Kolašin	kondo	4	168	96	Bjelasica 1450, Kolašin	19.03.2020	april 2020. – početak 2021.
K16	6.00	Kolašin	kondo	4	116	58	Ski Resort Kolašin 1600, Kolašin	23.04.2020	01.06.2020. – kraj 2022.
Boka Place	43.67	Tivat	mješoviti	5	240	96	Porto Montenegro, Tivat	11.06.2020	2020. – 2023.
Bobotov hotel and resort	16.16	Žabljak	kondo	4	100	153	Galaxy Europe, Kotor	20.08.2020	01.01.2021. - 31.12.2023.
Hotel „D” sa depandansom "E" Elite Hotel & Residence	7.98	Kolašin	kondo	4	116	61	Ski resort Kolašin 1450, Kolašin	24.09.2020	15.10.2020. - 30.06.2023.
Montis hotel&resort	11.44	Kolašin	kondo	4	150	71	AD Garnet Investment	24.09.2020	/
Amma resort	21.07	Kolašin	kondo	5	238	216	Montenegro luxury hotels and resorts	24.09.2020	31.03.2021. - 30.09.2024.
Black Pine	77.01	Čanj, Bar	mješoviti	5	483	241	Amma Resort, Podgorica	06.11.2020	početak 2020 - početak 2023.
Hotel sa vilama 4*	10.57	Mojkovac	kondo	4	174	144	North Development Podgorica	06.11.2020	01.03.2021. - 01.09.2022.
Cruiser	20.47	Žabljak	klasičan hotel	4	35	43	Durmitor Development Nikšić	19.11.2020	01.11.2020. - 01.11.2023.
UKUPNO	58.17	Budva	mješoviti	5	252	153	Master inženjering, Podgorica i Bemax, Podgorica	27.11.2020	01.10.2020. - 15.05.2024.
	413,70				2.507	1.851			